

PWYLLGOR ARCHWILIO A LLYWODRAETHU

Cofnodion y Pwyllgor a gynhaliwyd 19 Medi, 2018

YN BRESENNOL:	Y Cynghorydd Peter Rogers (Cadeirydd) Y Cynghorydd Robert Llewelyn Jones (Is-gadeirydd) Y Cynghorwyr John Griffith, G.O. Jones, Dylan Rees, Alun Roberts, Margaret Roberts. Aelod Lleyg: Dilwyn Evans
WRTH LAW:	Y Prif Weithredwr Y Pennaeth Swyddogaeth (Adnoddau) a'r Swyddog Adran 151 Y Pennaeth Archwilio Mewnol a Risg (MP) Pennaeth y Gwasanaethau Tai (ar gyfer eitem 10) Y Rheolwr Llywodraethu Gwybodaeth Corfforaethol (HP) (ar gyfer eitemau 3,4 a 5) Swyddog Pwyllgor (ATH)
YMDDIHEURIADAU:	Y Cynghorydd Richard Griffiths, Jonathan Mendoza (Aelod Lleyg)
HEFYD YN BRESENNOL:	Y Cynghorydd Robin Williams (Aelod Portffolio - Cyllid), Mr Gwilym Bury a Mr Alan Hughes (Swyddfa Archwilio Cymru)

---

1. DATGAN DIDDORDEB

Ni dderbyniwyd unrhyw ddatganiad o ddiddordeb.

2. COFNODION CYFARFOD Y 24^{AIN} O ORFFENNAF, 2018

Cyflwynwyd cofnodion cyfarfod blaenorol y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu a gynhaliwyd ar y 24ain o Orffennaf, 2018, a chadarnhawyd eu bod yn gywir.

Diolchodd y Cadeirydd i Mr Dilwyn Evans am gadeirio cyfarfod y Pwyllgor uchod yn ei absenoldeb ef a'r Is-gadeirydd.

3. GWYBODAETH LLYWODRAETHU - ADRODDIAD BLYNYDDOL YR UWCH-BERCHENNOG RISG GWYBODAETH (SIRO)

Cyflwynwyd adroddiad yr Uwch-berchennog Risg Gwybodaeth (SIRO) oedd yn rhoi dadansoddiad o'r materion llywodraethu gwybodaeth allweddol am y cyfnod rhwng 1 Ebrill 2017 a 31 Mawrth 2018, i'r Pwyllgor ei ystyried. Hefyd, rhoes yr adroddiad y wybodaeth ddiweddaraf am gynnydd y Cyngor gyda'i Gynllun Gweithredu GDPR, yn cwmpasu'r cyfnod rhwng 25 Mai 2018 a 31 Gorffennaf 2018.

Mae'r adroddiad hwn yn rhoi trosolwg o gydymffurfiaeth y Cyngor â gofynion cyfreithiol wrth ymdrin â gwybodaeth gorfforaethol, gan gynnwys cydymffurfio â Deddf Diogelu Data 1998; Deddf Rhyddid Gwybodaeth 2000; Deddf Rheoleiddio Pwerau Ymchwilio 2000

(Goruchwyllo) a'r codau ymarfer perthnasol. Mae'r adroddiad hefyd yn cynnwys sicrwydd o welliant parhaus wrth reoli risgiau i wybodaeth yn ystod 2017-2018; ac yn nodi cynlluniau ar gyfer y dyfodol. Mae'n adrodd ar gyswllt y Cyngor â rheoleiddwyr allanol ac yn darparu gwybodaeth am ddiwyddiadau diogelwch, torri cyfrinachedd, neu "ddiwyddiadau trwch blewyn" yn ystod y cyfnod perthnasol. Tynnodd sylw at y prif bwyntiau fel a ganlyn -

- Mae'n debygol mai diffyg cydymffurfio â deddfwriaeth diogelu data yw'r risg gwybodaeth sylfaenol i'r Cyngor. O ganlyniad, gwnaed llawer o gynnydd i ddatblygu ymwybyddiaeth o risgiau data personol er mwyn cyflwyno ffyrdd i reoli'r risg yn unol ag arfer gorau a chan ragweld diwygio diogelu data. Yn ogystal, mae'r Cyngor wedi nodi risgiau o ran data personol yn ei gofrestrau risg corfforaethol a gwasanaeth.
- Mae'r Cyngor yn cydnabod bod yna nifer o risgiau i ddiogelwch gwybodaeth fel y'u rhestrir yn yr adroddiad a bod achosi niwed a gofid i unigolyn(unigolion), cosbau ariannol, camau gorfodi, cyhoeddusrwydd anffafriol a cholli hyder yn y Cyngor hefyd yn beryglon sy'n gysylltiedig â'i asedau data personol. Felly, yn ogystal â mesurau technegol a chorfforol i warchod gwybodaeth y Cyngor, mae amrywiaeth o ddulliau diogelu technegol a sefydliadol wedi'u sefydlu yn erbyn risgiau gwybodaeth; Mae'r rhain yn amrywio o bolisiau a gweithdrefnau Llywodraethu Gwybodaeth addas ac offer TGCh wedi'u hamgryptio i hyfforddiant diogelu data, Dangosyddion Perfformiad Allweddol Llywodraethu Gwybodaeth a gweithdrefnau ar gyfer cofnodi digwyddiadau diogelwch data a dysgu ohonynt.
- Yng nghyswllt Rheoliad Gwarchod Data Cyffredinol (GDPR), bod Adran 5.1 yr adroddiad yn amlinellu'r cynnydd hyd at 31 Mawrth 2018 h.y. y cyfnod a gwmpesir gan adroddiad y SIRO a ddatblygodd gynlluniau'r Cyngor i weithredu'r GDPR a hefyd y gwaith dilyn-i-fyny a wnaed ers 31 Mawrth 2018 hyd at 31 Gorffennaf 2018 i weithredu GDPR gan gynnwys y cynllun gweithredu 5 cam. Cadarnhaodd y Swyddog fod yr holl ofynion dan bob un o'r 5 cam wedi'u bodloni. Mewn perthynas â hyfforddiant dan Gam 5 y broses, mae'r adroddiad yn dangos y nifer ym mhob un o wasanaethau'r Cyngor sy'n manteisio ar y modiwl e-ddysgu a gyflwynwyd ym mis Mai 2018. Ar 31 Gorffennaf, roedd cyfanswm o 747 o staff, neu 47%, wedi cwblhau'r modiwl. Mae tystiolaeth o hyfforddiant ar y cyd â thystiolaeth o dderbyn polisi yn rhoi sicrwydd mesuradwy i'r Cyngor.
- Bod Derbyn Polisi yn diogelu'r Cyngor gan ei fod yn rhoi tystiolaeth bod staff wedi darllen a deall y polisi. Gwnaed Polisi Diogelu Data'r Cyngor yn orfodol i'w dderbyn rhwng 4 Mehefin 2018 a 2 Gorffennaf 2018 ac roedd y gyfradd derbyn yn 83%. Mae'r Polisi Diogelu Data yn parhau ar agor i'w dderbyn.
- Bod y Cyngor wedi sefydlu ei system rheoli polisi, Porth Polisi sydd fel llyfrgell o bolisiau ers mis Tachwedd, 2016. Cyflwynwyd y swyddogaeth derbyn polisi ym mis Ebrill 2017 ac mae'n rhoi sicrwydd bod bolisiau allweddol Llywodraethu Gwybodaeth yn cael eu darllen, eu deall a'u derbyn yn ffurfiol gan aelodau unigol o staff. Mae'r ffaith fod y Porth Polisi ar gael hefyd wedi gwneud tasg monitro gwaith cydymffurfio â diogelu data ar ôl 25 Mai 2018 yn llawer haws. Roedd y cyfraddau derbyn ar gyfer pob un o'r bolisiau gorfodol - y Polisi Desg Glir, Polisi Rheoli Cofnodion a Pholisi Dosbarthu Data – yn 95%.
- Bod y Porth Polisi'n dibynnu ar Gyfeirlyfr Gweithredol y Cyngor sydd bellach yn cynnwys tua 1,000 o ddefnyddwyr gweithredol, yn dilyn cynnwys y Gwasanaeth Dysgu. Fodd bynnag, amcangyfrifir nad oes gan oddeutu 686 o staff Gyfeirlyfr Gweithredol. Mae defnyddwyr Cyfeirlyfr Gweithredol sydd â chyfrifon e-bost yn meddu ar Drwyddedau Mynediad Cleientiaid Microsoft sy'n ddrud. Byddai darparu unrhyw offer TG i hwyluso mynediad hefyd yn golygu mwy o gost. Er y byddai darparu cyfrifon Cyfeirlyfr Gweithredol i'r holl staff yn dechnegol bosib, byddai'n rhy gostus ac, felly, nid yn flaenoriaeth ar hyn o bryd.
- Yn ystod cyfnod yr adroddiad, monitrodd y Cyngor rai Dangosyddion Perfformiad Allweddol penodol Llywodraethu Gwybodaeth, rhai yn fisol ac eraill bob chwarter. (Adran 5.9 yr adroddiad). Mae hefyd yn cyhoeddi ei ddata mynediad at wybodaeth ar ei wefan bob chwarter.
- Bod 19 o ddiwyddiadau diogelwch data Lefel 0 i Lefel 1 wedi'u cofnodi yn ystod y cyfnod h.y. digwyddiadau a ddosbarthwyd fel digwyddiadau trwch blewyn neu'n cael eu cadarnhau

fel digwyddiadau diogelwch data nad oes angen eu hadrodd i Swyddfa'r Comisiynydd Gwybodaeth a rheoleiddwyr eraill (o 33 yn yr adroddiad blaenorol). Cofnodwyd un digwyddiad Lefel 2, e.e. digwyddiad diogelwch data y mae'n rhaid ei adrodd i Swyddfa'r Comisiynydd Gwybodaeth a rheoleiddwyr eraill fel sy'n briodol. Rhoddir manylion yn Atodiad A yr adroddiad.

- Yn seiliedig ar y wybodaeth a gesglir am y cyfnod y mae'r adroddiad yn ei gwmpasu, mae'r SIRO yn ystyried bod tystiolaeth sylweddol wedi'i gofnodi i ddangos yr isod -
  - mae trefniadau'r Cyngor ar gyfer cydweithrediad Llywodraethu Gwybodaeth a diogelu data yn rhesymol effeithiol
  - mae'r Cyngor wedi bodloni'r her o weithredu'r ddeddfwriaeth newydd ar ddiogelu data yn llwyddiannus ac mae'n gweithredu mewn modd cydymffurfio;
  - mae gan y Cyngor brosesau ar waith i ddangos ei fod yn cydymffurfio â Swyddfa'r Comisiynydd Gwybodaeth ai fod yn cydymffurfio ag egwyddor atebolrwydd y GDPR;
  - Mae diogelu data yn parhau ac mae'n debygol o barhau i fod yn risg ganolig i'r Cyngor bob amser oherwydd sensitifrwydd y data personol y mae'n eu prosesu sy'n amrywio rhwng y gwasanaethau.

Rhoes y Pwyllgor ystyriaeth i'r wybodaeth a gyflwynwyd ac fe wnaeth bwyntiau fel a ganlyn

—

- Nododd y Pwyllgor mai ar 31 Gorffennaf, 2018, dim ond 43% o'r staff oedd wedi manteisio ar y modiwl e-ddysgu ar gyfer dysgu diogelu data gyda rhai gwasanaethau mewn sefyllfa lai cydymffurfio nag eraill, e.e. Gwasanaethau Oedolion a Gwasanaethau Prifffyrdd, Eiddo a Gwastraff. Gofynnodd y Pwyllgor am eglurhad a oedd trefniadau wedi'u gwneud i sicrhau bod yr holl staff yn ymgymryd â'r hyfforddiant ac a oes dyddiad targed wedi'i bennu erbyn pryd y disgwylir y bydd hyn wedi'i gwblhau.

Dywedodd y Rheolwr Llywodraethu Gwybodaeth Corfforaethol bod cynnydd wedi'i wneud ers y cyfnod hwnnw a'i fod yn parhau, er bod yr adroddiad yn cyfeirio at y sefyllfa hyd at 31 Gorffennaf. Penaethiaid Gwasanaeth sy'n gyfrifol am sicrhau bod eu staff yn cwblhau'r modiwl e-ddysgu er, fel y trafodir yn yr adroddiad, mae rhai grwpiau o staff o fewn rhai gwasanaethau - e.e. Gofalwyr Cartref o fewn staff Gwasanaethau Oedolion a Thrafnidiaeth a staff y Ganolfan Ailgylchu mewn gwasanaethau Prifffyrdd, Eiddo a Gwastraff - yn cael problemau mynediad oherwydd nad ydynt yn ddefnyddwyr Cyfeirlyfr Gweithredol ac, felly, nid ydynt wedi'u cynnwys yn y broses. O'r herwydd, mae cyfraddau cydymffurfio is ar gyfer y gwasanaethau hyn.

- Nododd y Pwyllgor y gallai'r Bwrdd Llywodraethu Gwybodaeth Corfforaethol a sefydlwyd yn 2014 i fynd i'r afael â materion Llywodraethu Gwybodaeth adrodd yn uniongyrchol ar faterion i Uwch-dîm Arweinyddiaeth y Cyngor. Gofynnodd y Pwyllgor am eglurhad o unrhyw amgylchiadau lle canfuwyd bod hyn yn angenrheidiol ac, o gofio arwyddocâd y swyddogaeth Llywodraethu Gwybodaeth o fewn y Cyngor, a ddylid rhoi gwybod i'r Uwch Dîm Arweinyddiaeth mewn unrhyw achos fel mater o drefn.

Dywedodd y Rheolwr Llywodraethu Gwybodaeth Corfforaethol ei bod, ers Mai 2018, yn statudol ofynnol i'r Cyngor sicrhau bod llinellau adrodd i'r Uwch-dîm Arweinyddiaeth yn agored ac yn hygyrch; yn hanesyddol adroddwyd am ddigwyddiadau diogelwch data i'r Uwch-dîm Arweinyddiaeth ynghyd â materion cysylltiedig megis achosion o ôl-gronni mewn hyfforddiant er enghraifft. Ar hyn o bryd, er mwyn sicrhau bod y broses adrodd yn gymesur, caiff yr Uwch-dîm Arweinyddiaeth wybodaeth yn rheolaidd.

- Nododd y Pwyllgor y bydd hyfforddiant Diogelu Data yn rhan o'r broses sefydlu ar gyfer staff newydd. Gofynnodd y Pwyllgor am eglurhad a fyddai'r ddarpariaeth hon ar gael i bob

aelod o staff newydd mewn gwasanaethau fel Gwasanaethau Oedolion, er enghraifft, lle mae materion mynediad / presenoldeb wedi'u nodi mewn perthynas â grwpiau penodol o staff, yn enwedig staff oddi ar y safle, megis gofalmwyr cartref.

Dywedodd y Rheolwr Llywodraethu Gwybodaeth Corfforaethol, fel y mae'r adroddiad yn ei gydnabod, bod dibyniaeth y Porth Polisi ar Gyfeirlyfr Gweithredol y Cyngor wedi'i gydnabod fel cyfaddawd o'r cychwyn cyntaf oherwydd y caiff staff nad ydynt yn defnyddio Cyfeirlyfr Gweithredol eu hepgor o'r broses. Fodd bynnag, mae cyfarfod wedi'i gynllunio ar gyfer diwedd mis Medi i edrych ar amrywiol opsiynau ar gyfer gwasanaethau a effeithir yn hyn o beth.

- Nododd y Pwyllgor y cofnodwyd 22 o ddigwyddiadau Diogelwch Lefel 0 -1 yn ystod y cyfnod adrodd. Gofynnodd y Pwyllgor am eglurhad a fyddai nifer yr achosion ar ôl cwblhau'r hyfforddiant yn lleihau a / neu ddiogelwch data yn gwella.

Dywedodd y Rheolwr Llywodraethu Gwybodaeth Corfforaethol, oherwydd natur y risgiau sy'n gysylltiedig â diogelu data - er enghraifft, camgymeriad dynol, ei bod yn annhebygol y bydd nifer y digwyddiadau diogelwch data yn lleihau i ddim. I'r gwrthwyneb, mae cofnodi digwyddiadau diogelwch data yn dangos ymwybyddiaeth o'r angen i adrodd am ddigwyddiadau o'r fath ac effeithiolrwydd y broses adrodd, sy'n bwysig yng nghyd-destun llywodraethu gwybodaeth.

Penderfynwyd derbyn yr adroddiad a nodi ei gynnwys a chymryd sicrwydd o gasgliadau'r Uwch-berchennog Risg Gwybodaeth ynghylch effeithiolrwydd trefniadau'r Cyngor ar gyfer Llywodraethu Gwybodaeth am y cyfnod a gwmpesir gan Adroddiad Blynyddol 2017/18.

NI CHYNGIWIYD UNRHYW GAMAU GWEITHREDU YCHWANEGOL

4. DERBYN POLISI'AU – DATA CYDYMFFURFIO BLWYDDYN 1

Cyflwynwyd adroddiad y Pennaeth Swyddogaeth (Busnes y Cyngor) / Swyddog Monitro yn amlinellu'r lefelau cydymffurfio ar gyfer yr holl wasanaethau ac eithrio'r Gwasanaeth Dysgu ar gyfer gofynion derbyn polisi yn seiliedig ar wybodaeth sydd ar gael ar 24 Gorffennaf, 2018, i'r Pwyllgor ei ystyried.

Adroddodd y Rheolwr Llywodraethu Gwybodaeth Corfforaethol y bu system rheoli polisi'r Cyngor - y Porth Polisi - ar gael i staff fel llyfrgell electronig o fis Tachwedd, 2016. Dechreuodd gofynion derbyn polisi ar 24 Ebrill, 2017. Roedd y Porth Polisi'n rhoi i'r Uwch-berchennog Risg Gwybodaeth sicrwydd bod aelodau unigol o staff yn darllen polisi'au allweddol Llywodraethu Gwybodaeth, yn eu deall ac yn eu derbyn yn ffurfiol.

Cyfeiriodd y Swyddog at y pwyntiau allweddol a ganlyn mewn perthynas â lefelau cydymffurfio Blwyddyn 1 –

- Daeth saith polisi yn rhan o'r broses clicio i dderbyn rhwng Ebrill 2017 a Mehefin 2018, fel y'u pennwyd gan Uwch-dim Arweinyddiaeth y Cyngor - Polisi Desg Glir; Polisi Rheoli Cofnodion; Polisi Dosbarthiadau Data; Polisi Rheoli Absenoldeb; Polisi Offer Sgrîn Arddangos; Iechyd a Diogelwch: Rolau a Chyfrifoldebau; Safonau'r Iaith Gymraeg.
- Mae Atodiad 1 yr adroddiad hwn yn rhoi manylion lefelau cydymffurfio o ran y polisi'au uchod ar gyfer pob gwasanaeth ac eithrio'r gwasanaeth Dysgu. Fe wnaed penderfyniad ym mis Ebrill 2017 i beidio â chynnwys y gwasanaeth Dysgu gan fod grŵp TG y gwasanaeth yn cynnwys staff ysgolion nad oedd y broses yn berthnasol iddynt. Mae'r mater yma bellach wedi cael sylw a chafodd y gwasanaeth Dysgu ei gynnwys yn y broses gorfforaethol am y tro cyntaf ym mis Gorffennaf 2018, pryd y gwnaed Polisi

Diogelu Data'r Cyngor ar gael i'w dderbyn. Bydd y saith polisi cyntaf y cyfeirir atynt yn yr adroddiad hwn yn cael eu dynodi'n raddol i'r Gwasanaeth Dysgu dros y misoedd i ddod.

- Cyflwynir adroddiadau cydymffurfio fesul gwasanaeth i'r Uwch-dîm Arweinyddiaeth ar ddiwedd y cyfnodau chwe wythnos a roddir i dderbyn pob polisi. Mae'r holl bolisiau'n parhau i fod ar gael i'w derbyn ar ôl y dyddiadau cau, fel bod defnyddwyr sydd heb gwblhau polisi ar amser yn gallu dal i fyny.
- Hyd at 24 Gorffennaf 2018, cydymffurfir 95% ar gyfartaledd ar draws y Cyngor ar gyfer pob polisi, o'i gymharu â chyfartaledd o 79% ar ddiwedd y cyfnodau derbyn chwe wythnos a roddwyd ar gyfer pob polisi. Mae pob gwasanaeth wedi cyrraedd lefelau cydymffurfio uchel, heblaw am y Gwasanaethau Oedolion lle nad oes gan nifer o staff gyfrif Cyfeirlyfr Gweithredol, sy'n broblem.
- Mae lefel cydymffurfio yn y Gwasanaethau Plant – rhywbeth a nodwyd fel problem gan y Pwyllgor Archwilio yn ei gyfarfod y mis Medi - wedi gwella'n sylweddol, gyda chyfradd ar gyfartaledd o 99% hyd at 24 Gorffennaf 2018, o'i gymharu â chyfartaledd o 57% ar ddiwedd y cyfnodau derbyn chwe wythnos. Cyflawnodd y Gwasanaethau Oedolion raddfa o 78% ar gyfartaledd hyd at 24 Gorffennaf 2018 sydd yn welliant ar y cyfartaledd o 63% ar ddiwedd y cyfnodau derbyn chwe wythnos a bennir i bob polisi, er eu bod ar ei hôl i o'i gymharu â gwasanaethau eraill.
- Mae'r Porth Polisi'n dibynnu ar Gyfeirlyfr Gweithredol y Cyngor ac mae nawr yn cynnwys o gwmpas 1000 o ddefnyddwyr gweithredol, ar ôl cynnwys y Gwasanaeth Dysgu. Cydnabuwyd bod dibyniaeth y Porth ar y Cyfeirlyfr Gweithredol yn wendid o'r cychwyn cyntaf ac mae'r Pwyllgor hwn wedi mynegi pryder nad yw staff, nad ydynt yn defnyddio'r Cyfeirlyfr, yn rhan o'r broses hon. Amcangyfrifir mai o gwmpas 709 o staff nad oes ganddynt gyfrifon Cyfeirlyfr Gweithredol, gan gynnwys: gweithwyr cefnogi arbenigol a staff oddi ar y safle yn y Gwasanaethau Oedolion, Gwasanaethau Plant, y Gwasanaeth Dysgu, Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo a'r Gwasanaethau Rheoleiddio a Datblygu Economaidd. Er ystyried datrysiadau e.e. darparu trwyddedau Mynediad i Gleientiaid Microsoft; cyfarpar TG neu greu cyfrifon â llaw, daethpwyd i'r casgliad felly, er bod modd ehangu sgôp y Porth i gynnwys staff nad ydynt yn y Cyfeirlyfr Gweithredol, byddai angen adnoddau a chynllunio sylweddol sydd yn mynd y tu draw i gylch gorchwyl gwreiddiol y system er mwyn gweithredu hyn.

Daeth y Swyddog i'r casgliad gan ddweud bod y Porth Polisi'n system werthfawr o ran hwyluso llawer o waith oruchwylio a monitro cydymffurfio, er gwaethaf y cyfyngiadau y cyfeiriwyd atynt uchod a, thrwy hynny, roi i Reolwyr sicrwydd bod y staff yn gyfarwydd â'r polisiau llywodraethu gwybodaeth allweddol diweddaraf.

Nododd y Pwyllgor lefelau cydymffurfio o ran derbyn polisiau ym Mlwyddyn 1 gan gynnwys y gwelliant o ran cydymffurfiaeth y Gwasanaethau Plant ac Oedolion, gan nodi hefyd yr ers mynediad cyffredinol gan staff gwasanaethau at y Porth Polisi yn broblem sy'n parhau i gael ei datrys yn foddhaol.

Penderfynwyd derbyn yr adroddiad a nodi'r wybodaeth a roddwyd ynghylch Derbyn Polisi Data Cydymffurfio Blwyddyn 1.

NI CHYNYGIWYD UNRHYW GAMAU GWEITHREDU YCHWANEGOL

5. ADRODDIAD BLYNYDDOL: PRYDERON, CWYNION A CHWYTHU'R CHWIBAN 2017-2018

Cyflwynwyd adroddiad y Pennaeth Swyddogaeth (Busnes y Cyngor) / Swyddog Monitro oedd yn rhoi gwybodaeth am faterion sy'n codi dan Bolisi Pryderon a Chwynion y Cyngor am y cyfnod rhwng 1 Ebrill 2017 a 31 Mawrth 2018, i'r Pwyllgor ei ystyried. Roedd yr adroddiad hefyd yn cynnwys cwynion y Gwasanaethau Cymdeithasol ond dim ond y rhai hynny lle nad

oedd yr achwynydd yn ddefnyddiwr gwasanaeth. Ymdrinnir â chwynion defnyddwyr gwasanaeth dan Weithdrefn Cynrychioliadau a Chwynion y Gwasanaethau Cymdeithasol ac fe'u cyflwynir yn flynyddol i'r Pwyllgor Craffu Corfforaethol.

Adroddodd y Rheolwr Llywodraethu Gwybodaeth Corfforaethol bod 112 o bryderon wedi'u derbyn yn ystod cyfnod yr adroddiad a gwnaed 72 o gwynion. O'r 72 cwyn, tynnwyd un gŵyn yn ôl cyn yr ymchwiliad (Tai) felly ymchwiliwyd i 71 o gwynion ac anfonwyd ymatebion ffurfiol. Darperir dadansoddiad o bryderon a chwynion yn ôl gwasanaeth yn adran 8 yr adroddiad. Y gyfradd gyffredinol o ymatebion i gwynion a ddosbarthwyd o fewn y terfyn amser penodedig (20 diwrnod gwaith) oedd 92%. O'r 71 o gwynion yr ymdriniwyd â nhw yn ystod y cyfnod, caniatwyd 17 yn llawn, caniatwyd chwech yn rhannol ac ni chaniatwyd 48 ohonynt. Anfonwyd naw cwyn ymlaen at Ombwdsman Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru; Gwrthodwyd wyth o'r rhain a chafodd un ei datrys trwy benderfyniad cynnar. Roedd pob un o'r naw cwyn a anfonwyd at yr Ombwdsman wedi bod drwy'r broses fewnol. Ni dderbyniwyd unrhyw gwynion ffurfiol yn ymwneud ag iaith yn ystod y flwyddyn. Nid oedd ychwaith unrhyw achosion o ddatgelu trwy chwythu'r chwiban yn ystod 2017/8 ac nid oedd unrhyw faterion heb eu talu o 2016/17.

Amlygodd y Swyddog y ffaith bod y Polisi Pryderon a Chwynion yn rhoi pwyslais ar ddysgu gwersi o gwynion a, thrwy hynny, wella gwasanaethau. Mae Papur 1 yr adroddiad yn ceisio esbonio pa wersi a ddysgwyd ac unrhyw ymarfer sydd wedi esblygu o ganlyniad i hynny.

Rhoes y Pwyllgor ystyriaeth i'r wybodaeth a gyflwynwyd ac er ei fod yn nodi bod nifer y cwynion yn rhesymol o ystyried y cyfyngiadau ariannol cynyddol y mae gwasanaethau yn gweithredu ynddynt o ran gwneud cwynion yn fwy tebygol, yn hytrach na llai tebygol, nododd hefyd na adroddwyd unrhyw achosion o ddatgelu trwy chwythu'r chwiban ac nid oedd unrhyw faterion yn disgwyl sylw ers 2016 / 17. Gofynnodd y Pwyllgor am eglurhad a yw'r patrwm hwn yn cael ei ailadrodd mewn awdurdodau eraill neu a yw'n nodi nad yw gweithdrefnau chwythu'r chwiban wedi'u dogfennu'n ddigonol ac / neu eu cyfleu drwy'r Awdurdod ac, felly, nid yw pobl yn eu deall.

Dywedodd y Rheolwr Llywodraethu Gwybodaeth Corfforaethol nad oedd ganddo ddata meincnodi mewn perthynas ag unrhyw achosion o ddatgelu trwy chwythu'r chwiban. Efallai mai anghysondeb yw'r ffaith na fu datgeliadau o'r fath yn 2017/18 ond mae'n fwy tebygol o fod yn barhad o'r un patrwm mewn blynyddoedd blaenorol lle nad yw nifer yr achosion o ddatgelu trwy chwythu'r chwiban wedi bod yn uchel.

Penderfynwyd -

- **Derbyn yr adroddiad fel un sy'n rhoi sicrwydd rhesymol bod y Cyngor yn cydymffurfio â'r prosesau sy'n ofynnol dan ei Bolisi Pryderon a Chwynion a Pholisi / Canllawiau Chwythu'r Chwiban.**
- **Cymeradwyo'r prif negeseuon o'r Tabl Gwersi a Ddysgwyd yn Atodiad 1 yr adroddiad, sef-**
  - **Bod y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu'n atgoffa'r holl Benaethiaid Gwasanaeth bod rhaid dilyn y Siarter Gofal Cwsmer wrth ymdrin â'r cyhoedd bob amser a sicrhau hyfforddiant rheolaidd a hyfforddiant gloywi fel bo'r angen.**
  - **Gweithredu system gorfforaethol newydd o hyn ymlaen lle bydd gofyn i wasanaethau gwblhau gwersi ffurfiol a ddysgwyd ar ddiwedd y broses gwyno am unrhyw gŵyn a ganiatwyd neu a ganiatwyd yn rhannol.**

NI CHYNIGIWDYD UNRHYW GAMAU GWEITHREDU YCHWANEGOL

6. DIWEDDARIAD ARCHWILIO MEWNOL AR GYNNYDD

Cyflwynwyd adroddiad y Pennaeth Archwilio Mewnol a Risg a roes y wybodaeth ddiweddaraf am gynnydd diweddaraf Archwilio Mewnol o ran darparu gwasanaethau, rhoi sicrwydd ac adolygiadau a gwblhawyd i'r Pwyllgor ei ystyried.

Adroddodd y Pennaeth Archwilio a Risg fel a ganlyn –

- Y cwblhawyd pedwar adroddiad Archwilio Mewnol yn ystod y cyfnod gyda thri ohonynt yn arwain at sgôr Sicrwydd Sylweddol - roedd y rhain mewn perthynas â Grant Gwella Addysg 2017/18; Grant Datblygu Disgyblion 2017/18 a Monitro Contract Cynnal a Chadw Prifffyrdd. Esgorodd y pedwerydd adolygiad oedd yn ymwneud â Grant Gwisg Ysgol 2017/18 ar sgôr Sicrwydd Rhesymol. Er y codwyd un risg gymedrol ar adolygiad Monitro Contract Cynnal a Chadw Prifffyrdd oedd yn ymwneud â'r angen i gynnal cofrestr contractau, ar y cyfan, roedd y rheolaethau sydd ar waith i fonitro contractau cynnal a chadw prifffyrdd yn effeithiol a, thrwy hynny, yn rhoi sicrwydd sylweddol.
- Bod chwe adroddiad gyda sgôr Sicrwydd Cyfyngedig wedi'u trefnu ar gyfer adolygiad dilyn-i-fyny fel y manylir ym mharagraff 16 yr adroddiad. Mae pedwar adolygiad dilyn-i-fyny ar y gweill ar hyn o bryd - Amrywiol Ddyledwyr; Gorchmynion Llys Gofal Plant dan Amlinelliad Cyfraith Gyhoeddus; Fframwaith Caffael Corfforaethol a Pharatoi'r Cyngor ar gyfer GDPR - mae gan y rhain ddyddiad adrodd arfaethedig, sef cyfarfod Rhagfyr o'r Pwyllgor Archwilio.
- Bod adroddiad manwl o'r holl argymhellion a materion / risgiau sydd ar gael yn cael ei roi ar wahân ar yr agenda.
- Bod y cynnydd wedi bod yn araf wrth gyflwyno Cynllun Gweithredol yr Archwilio Mewnol am 2018/19 yn bennaf oherwydd dwy swydd wag ac absenoldeb salwch tymor hir. Fodd bynnag, mae dau Uwch-archwiliwr Mewnol newydd wedi cychwyn yn y swydd yn ddiweddar, sy'n golygu bod y Gwasanaeth Archwilio Mewnol wedi'i staffio'n llawn am y tro cyntaf ers mis Awst, 2017.
- Yn ogystal â gwneud gwaith dilyn-i-fyny, bod y Gwasanaeth yn cymryd rhan mewn Adolygiad Thematig o Ysgolion Cynradd, sy'n canolbwyntio'n bennaf ar gasglu incwm yn ogystal â gwaith mewn perthynas â Sipsiwn a Theithwyr (Gofynion Deddf Tai (Cymru) 2014). Yn ogystal, mae'r Gwasanaeth yn rhan o ymarferiad dwy flynedd y Fenter Twyll Cenedlaethol ac mae'n darparu data ar gyfer yr ymarfer cyfatebu data. Bydd hefyd yn dechrau gweithio'n fuan ar yr adolygiad diogelwch seiber.
- Bod Cynllun Gweithredol 2018/19 Archwilio Mewnol yn cael ei ddiweddarau i adlewyrchu adolygiad diweddaraf yr Uwch-dîm Arweinyddiaeth o'r Gofrestr Risg Gorfforaethol a gynhaliwyd 10 Medi. Cyflwynir y fersiwn wedi'i diweddarau i gyfarfod Rhagfyr o'r Pwyllgor.
- Er mwyn sicrhau gwrthrychedd ac annibyniaeth, y byddai Yswirwyr y Cyngor yn cynnal archwiliad Rheoli Risg ar ffurf archwiliad iechyd annibynnol gan na fyddai'n briodol i'r Gwasanaeth Archwilio Mewnol gynnal yr archwiliad o ystyried cyfrifoldeb goruchwylio'r Pennaeth Archwilio dros Reoli Risg.
- Ar hyn o bryd bod diffyg adnoddau o 77 diwrnod ar y Cynllun Gweithredol. Fodd bynnag, rhagwelir y bydd yr adolygiad diweddar o'r Gofrestr Risgiau Corfforaethol a gostwng lefel risgiau penodol yn arwain at newidiadau i'r Cynllun gyda rhai adolygiadau'n cael eu tynnu allan a, thrwy hynny, leihau'r ymrwymadau a dod â'r diffyg i lawr.

Nododd y Pwyllgor y wybodaeth a gyflwynwyd ac roedd yn fodlon â'r cynnydd a wnaed gan gael sicrwydd yn y diweddariad a ddarparwyd.

Penderfynwyd derbyn a nodi'r cynnydd hyd yma gan Archwilio Mewnol o ran darparu gwasanaethau, rhoi sicrwydd, adolygiadau a gwblhawyd a'i berfformiad a'i effeithiolrwydd wrth yrru gwelliant.

NI CHYNGIWIYD UNRHYW GAMAU GWEITHREDU YCHWANEGOL

7. ARGYMHELLION ARCHWILIO MEWNOL SY’N PARHAU I FOD ANGEN SYLW

Cyflwynwyd adroddiad y Pennaeth Archwilio a Risg ar statws a manylion y risgiau eithriadol a godwyd gan y Gwasanaeth Archwilio Mewnol, i’r Pwyllgor ei ystyried.

Adroddodd y Pennaeth Archwilio a Risg fel a ganlyn –

- Bod y Cyngor yn gwella ei berfformiad yn gyson wrth weithredu argymhellion / mynd i’r afael â risgiau gyda’r ganran weithredu gyffredinol ar hyn o bryd yn 93%.
- Hyd at 3 Medi, 2018, bod gan y Cyngor argymhellion / risgiau oedd yn disgwyl sylw a phroblemau gyda dyddiad gweithredu targed o 31 Awst 2018, fel y’i crynhoir yn Nhabl 4.1 yr adroddiad ac yr ymhelaethir arno yn Atodiad A.
- Bod y ddau risg coch sy’n disgwyl sylw yn ymwneud â Gorchmynion Llys Gofal Plant dan Amlinelliad Cyfraith Gyhoeddus - yn benodol ymddygiad ymweliadau gweithiwr cymorth, a’r Fframwaith Caffael Corfforaethol - Cydymffurfiaeth Gorfforaethol (Gwasanaeth Tai). O ran ymweliadau gweithiwr cymorth, mae’r Gwasanaeth Archwilio Mewnol wedi dod i’r casgliad nad oedd yr ymweliadau perthnasol wedi’u cofnodi, er y gallant fod wedi’u cynnal. Fodd bynnag, mae profion cychwynnol wedi dangos bod y risg hwn bellach wedi cael sylw. Mae angen parhau gwneud gwaith mewn perthynas â’r Fframwaith Caffael Corfforaethol ac mae’r archwiliad dilyn-i-fyny yn parhau i fynd rhagddo. Fel bod modd i’r Pwyllgor werthfawrogi graddfa’r gwaith, a pha mor berthnasol yw’r materion dan sylw, bydd Archwilio Mewnol yn adrodd i gyfarfod Rhagfyr y Pwyllgor ar ganlyniad y gwaith dadansoddi data y mae’n ei wneud fel rhan o’r gwaith archwilio dilyn-i-fyny.
- Y bydd y Gwasanaeth Archwilio Mewnol mewn sefyllfa well i adrodd ar yr wyth risg oren sydd heb eu gweithredu i gyfarfod Rhagfyr y Pwyllgor.

Penderfynwyd nodi cynnydd y Cyngor hyd yn hyn wrth fynd i’r afael â’r argymhellion a’r Archwiliadau Mewnol sy’n disgwyl sylw ac a godwyd ers 1 Ebrill, 2014.

NI CHYNGIWIYD UNRHYW GAMAU GWEITHREDU YCHWANEGOL

8. DATGANIAD O’R CYFRIFON 2017/18 AC ADRODDIAD ISA 260

8.1 Cyflwynwyd adroddiad y Pennaeth Swyddogaeth (Adnoddau) / Adran 151 sy’n cynnwys y Datganiad Cyfrifon Terfynol am 2017/18 yn dilyn archwiliad, a hynny er mwyn i’r Pwyllgor ei ystyried.

Adroddodd y Pennaeth Swyddogaeth (Adnoddau) / Adran 151 bod y dyddiad cau statudol ar gyfer cwblhau’r cyfrifon archwiliedig 2017/18 wedi’i fodloni eto. Gwnaed gwelliannau y nododd y broses archwilio’r llynedd ac maent yn parhau. Ymdriniwyd â phob mater a gododd trwy’r archwiliad yn brydlon ac yn foddhaol.

Dywedodd y Swyddog fod pob newid i’r cyfrifon drafft y cytunwyd bod angen eu hailddatgan gyda Deloitte, fel archwilwyr ariannol y Cyngor, wedi cael eu prosesu a’u cynnwys yn y Datganiad Cyfrifon. Mae’r gwelliannau arwyddocaol sy’n ofynnol i’r datganiad drafft wedi’u cyfyngu i raddau helaeth i’r isod –

- Cysoni’n anghywir i gyfrifyfr y Cyngor Fudd-daliadau Tai a ordalwyd ac a gofnodwyd ar y system Budd-daliadau Tai dros y tair blynedd diwethaf, rhywbeth a arweiniodd at dangydnabyddiaeth o reffeniw;
- defnyddiwyd canrannau anghywir yn wreiddiol yn adroddiad y prisiwr mewnol a arweiniodd at gyfrifiad anghywir o symiau ailbrisio asedau sefydlog;
- yn dilyn adolygiad o driniaeth y gronfa wrth gefn a glustnodwyd ar gyfer safle Tirlenwi Gwastraff Penhesgyn, nodwyd bod hyn yn bodloni’r meini prawf ar gyfer darpariaeth, felly codwyd darpariaeth ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Mae’r gronfa wrth gefn a glustnodwyd wedi’i rhyddhau.

Cyfeiriodd y Pennaeth Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog Adran 151 at y ddau gamddatganiad y penderfynodd Rheolwyr beidio â'u cywiro fel y nodir yn Atodiad 3 yn adroddiad yr Archwiliwr Allanol. Hwn yw'r un sydd mewn perthynas â'r ymdriniaeth o fewn y cyfrifon drafft â chyfraniad o £ 3.66m a wnaed gan y Cyngor i Gronfa Bensiwn Gwynedd i dalu am elfen sefydlog cyfraniadau'r cyflogwr am y cyfnod tair blynedd 2017/18 i 2019/20 a'r llall mewn perthynas ag ymdrin ag ad-daliad o oddeutu £ 0.8m oddi wrth CThEM am TAW a dalwyd ar y Gwasanaethau Hamdden yn dyddio'n ôl i 2012.

Dywedodd y Swyddog fod y swm a dalwyd i Gronfa Bensiwn Gwynedd yn cael ei drin fel taliad ymlaen llaw ond, ar ôl gweld sut roedd yr Actiwari, wrth adolygu'r Gronfa Bensiwn, wedi cyfrif am y taliad, daeth yn amlwg fod ymdriniaeth yr Awdurdod yn anghywir. Mae'r archwilwyr wedi cymryd cyngor gan Swyddfa Archwilio Cymru ac wedi dod i'r casgliad y dylai'r taliad gael ei gydnabod yn llawn yn y flwyddyn taliad, sef 2017/18 a chodi amdano yn y gronfa gyffredinol. Fodd bynnag, gan y byddai hyn yn cael effaith o leihau balans y gronfa gyffredinol, mae'r Rheolwyr wedi penderfynu peidio â gwneud hyn ac, yn lle hynny, mae crynodeb wrth gefn wedi'i chreu sydd â'r effaith o leihau'r hyn sydd wedi'i glustnodi, yn hytrach na'r balans wrth gefn cyffredinol. Nid yw'r gwahaniaeth mewn ymdriniaeth, sef gwahaniaeth mewn dosbarthiad, yn cael effaith ar gyfanswm y ffigwr y gellir ei ddefnyddio. Mae'r archwilwyr wedi egluro'r gwahanol ddulliau yn eu hadroddiad.

O ran yr ail gamddatganiad nad yw wedi'i gywiro, mae'r Awdurdod wedi derbyn ad-daliad o oddeutu £800k oddi wrth CThEM am TAW a dalwyd ar ffioedd gwasanaeth hamdden sy'n dyddio'n ôl i 2012 gan fod y rhain bellach wedi'u dosbarthu fel cyflenwad eithriedig yn hytrach na graddio safonol. Gofynnodd Pwyllgor Gwaith y Cyngor am arweiniad ar sut i ymdrin â'r ad-daliad, ond gan nad oedd y Pwyllgor Gwaith yn cyfarfod tan 17 Medi, roedd yn rhy hwyr i newid y cyfrifon i adlewyrchu'r penderfyniad a wnaed. Felly, ni chafodd yr ad-daliad ei gyfrif yng nghyfrifon 2017/18. Yn lle hynny, bydd y credyd am yr ad-daliad yn dod i gyfrifon 2018/19. Oherwydd bod yr ad-daliad am gyfnod cyn 1 Ebrill 2018, barn yr archwilwyr yw y dylai fod wedi'i gyfrif yng nghyfrifon 2017/18. Fodd bynnag, nid yw'r ffigur mor arwyddocaol am yr hyn sydd wedi'i hepgor i gael effaith sylweddol ar gyfrifon 2017/18.

Ar ddiwedd gwaith archwilio'r Datganiad Cyfrifon mae'r Archwilwyr wedi gwneud saith argymhelliad mewn perthynas â rheoli cyfrifyddu a'r gyflogres; dau argymhelliad mewn perthynas â TG a phedwar argymhelliad mewn perthynas â phrisiad asedau.

8.2 Cyflwynwyd adroddiad yr Archwiliwr Allanol ar archwiliad o'r Datganiadau Ariannol am 2017/18 (adroddiad ISA 260) i'w ystyried gan y Pwyllgor.

Adroddodd Mr Ian Howse, Arweinydd Ymgysylltu'r Archwiliad Ariannol fel a ganlyn -

- Derbyniwyd y datganiadau ariannol drafft am y flwyddyn a ddaeth i ben 31 Mawrth, 2017 gan yr Archwilwyr ar 11 Mehefin, 2018 ac mae'r gwaith archwilio arno bellach wedi'i gwblhau'n sylweddol. Ar ddyddiad cyhoeddi'r adroddiad ar ddatganiadau ariannol, roedd y tri mater a nodir yn adran 6 yr adroddiad yn parhau i ddisgwyl sylw.
- Yn amodol ar gwblhau'n foddhaol waith sy'n parhau i ddisgwyl sylw, bwriad yr Archwilydd Cyffredinol yw cyhoeddi adroddiad archwilio diamed ar y datganiadau ariannol unwaith y bydd yr Awdurdod wedi darparu Llythyr Sylwadau yn seiliedig ar yr hyn a nodir yn Atodiad 1 yr adroddiad.
- O ran materion arwyddocaol sy'n deillio o'r archwiliad, mae camddatganiadau nad ydynt wedi'u cywiro gan y Rheolwyr yr ystyria'r archwilwyr y dylid eu cyfeirio at y rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu oherwydd eu bod yn berthnasol i'w cyfrifoldebau am y broses adrodd ariannol. Nodir y rhain gydag eglurhad yn Atodiad 3 yr adroddiad.

- Mae yna gamddatganiadau sydd wedi'u cywiro gan Reolwyr sy'n cael eu tynnu i sylw'r rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu oherwydd eu bod yn berthnasol i'w cyfrifoldebau am y broses adrodd ariannol. Mae'r rhain hefyd wedi'u nodi gydag esboniadau yn Atodiad 3.
- Rhoes y Cynllun Archwilio Ariannol wybodaeth am y risgiau archwilio sylweddol a nodwyd yn ystod proses gynllunio'r Archwilwyr. Mae'r tabl yn adran 12 yr adroddiad yn nodi canlyniad gweithdrefnau archwilio'r Archwilwyr mewn perthynas â'r risgiau hynny. Cynhaliwyd yr archwiliad yn unol â'r Cynllun Archwilio Ariannol.
- Yn ystod yr archwiliad, rhoddir ystyriaeth i nifer o faterion yn ansoddol a meintiol sy'n gysylltiedig â'r cyfrifon ac adroddir unrhyw faterion arwyddocaol i'r rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu. Ni chodwyd unrhyw faterion o'r fath eleni.
- Nid oes gan yr Archwilwyr unrhyw bryderon ynghylch yr agweddau ansoddol ar arferion cyfrifyddu ac adrodd ariannol y Cyngor. Daeth yr Archwilwyr i'r casgliad bod polisïau ac amcangyfrifon cyfrifyddu yn briodol a datgeliadau datganiadau ariannol yn ddiduedd, yn deg ac yn glir.
- Ni chafwyd unrhyw faterion arwyddocaol yn ystod yr archwiliad.
- Nid oedd unrhyw faterion arwyddocaol y trafodwyd ac y gohebwyd yn eu cylch â Rheolwyr oedd yn ei gwneud yn ofynnol adrodd yn eu cylch.
- Nid oes unrhyw faterion eraill sy'n arwyddocaol i waith goruchwylio'r broses adrodd ariannol y mae angen adrodd arnynt.
- Ni nodwyd unrhyw wendidau perthnasol mewn rheolaethau mewnol er bod nifer o feysydd lle byddai'n bosib gwella rheolaethau wedi'u nodi ac fe'u hadroddir yn Atodiad 4 i'r adroddiad
- Nid oes unrhyw faterion eraill sy'n benodol ofynnol trwy archwilio safonau i'w cyfleu i'r rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu.
- Mae'r argymhellion sy'n deillio o'r gwaith archwilio ariannol wedi'u nodi yn Atodiad 4 yr adroddiad. Mae'r rheolwyr wedi ymateb iddynt a bydd cynnydd ar eu gweithrediad yn cael ei ddilyn ac adroddir arno yn ystod archwiliad y flwyddyn nesaf.

Rhoes y Pwyllgor ystyriaeth i'r wybodaeth a gyflwynwyd a gwnaeth bwyntiau fel a ganlyn –

- Nododd y Pwyllgor fod y cyfrifon wedi eu cwblhau unwaith eto yn unol â'r amserlen statudol ac y dylid diolch i staff y Gwasanaeth Cyllid am eu gwaith yn sicrhau bod y dyddiad cau ar gyfer y cyfrifon yn cael ei fodloni.
- Nododd y Pwyllgor fod yr Archwilwyr Allanol yn fodlon ag ansawdd arferion cyfrifyddu a datganiadau ariannol y Cyngor ac mai barn yr Archwilwyr yw bod y datganiadau ariannol wedi'u paratoi'n gywir a'u bod yn rhoi golwg cywir a theg o sefyllfa ariannol y Cyngor hyd at 31 Mawrth 2018.
- Nododd y Pwyllgor nad oedd unrhyw brif faterion wedi codi yn ystod yr archwiliad.
- Nododd y Pwyllgor fod dau gamddatganiad y mae'r Rheolwyr wedi dewis peidio â'u cywiro. Gofynnodd y Pwyllgor am eglurhad pellach ynghylch pam y gallai'r camddatganiadau hyn barhau heb eu haddasu ac ai dyma'r dull gweithredu cywir o ystyried bod gofyn i'r cyfrifon sy'n gymhleth beth bynnag, fod mor eglur a mor dryloyw â phosib er lles y rhai sy'n eu darllen.
- Eglurodd y Pennaeth Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog Adran 151 nad yw cyfrifeg yn wyddoniaeth fanwl ac, weithiau, mai mater o farn yw sut yr ymdrinnir ag eitem ynghylch sut mae'r côd ymarfer a'r rheoliadau perthnasol yn cael eu dehongli. Mae barn y Rheolwyr a gwaith yr Archwiliwr Allanol ar sut y dylid ymdrin â'r ddwy eitem sydd wedi'u cam-ddatgan yn wahanol. Fodd bynnag, mae'r Rheolwyr wedi

dewis peidio â gwneud yr addasiadau a awgrymwyd oherwydd nad yw'r ddwy eitem fel y cyfrifwyd amdanynt yn cael unrhyw effaith sylweddol ar y cyfrifon.

- Dywedodd Mr Ian Howse mai tasg yr archwilwyr yw asesu a yw'r ymdriniaeth o'r ddwy eitem dan sylw yn gwneud gwahaniaeth i sut mae pobl yn darllen a dehongli'r cyfrifon. Mae'r archwilwyr yn gweithio i swm o £5 miliwn sy'n golygu pe bai gwahaniaeth barn dros drin eitem / eitemau y byddai eu gwerth yn fwy na £5m yna byddai'n rhaid datrys hynny ar y sail mai barn yr archwilwyr yw y byddai hyn yn dylanwadu ar farn darllenwyr y cyfrifon ar yr hyn sy'n digwydd. Nid yw eitemau sydd am lai na £5m yn debygol o newid yn sylweddol farn y darllenwyr am bethau yng nghynllun cyffredinol asedau a rhwymedigaethau cyffredinol y Cyngor. Dywedodd y Swyddog fod y broses archwilio'n broses drylwyr iawn ac wedi ei chryfhau yn dilyn yr argyfwng ariannol. Mae'r cywiriadau a amlygir gan yr archwilwyr yn ymwneud â dyfarniadau a symud eitemau rhwng llinellau yn y fantolen ac, yn y pen draw, nid dynt yn cael effaith ar falansau arian parod y Cyngor.
- Gofynnodd y Pwyllgor am eglurhad ynghylch a ddylid ymdrin â thaliad i Gronfa Bensiwn Gwynedd fel eitem gwariant.
- Cadarnhaodd y Pennaeth Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog Adran 151 fod y taliad yn eitem gwariant, ond wrth ddrafftio'r cyfrifon, codwyd un rhan o dair y taliad o £ 3.66m ar y cyfrif refeniw gyda'r ddwy ran o dair oedd yn weddill yn cael eu trin fel cyn-daliad am flynyddoedd 2 a 3 h.y. 2018/19 a 2019/20. Ymdriniodd yr Actiwari â'r cyfraniad fel gwariant yn 2017/18, sy'n gwneud ymdriniaeth yr Awdurdod ag o'n anghywir. O ganlyniad, mae'r £ 3.66m lawn wedi'i godi ar y cyfrif refeniw yn 2017/18, ond er mwyn lliniaru effaith y gwariant hwn ar gydbwysedd cronfa gyffredinol y Cyngor, mae cronfa wrth gefn negyddol wedi'i chreu ac o hon mae £2.4 miliwn o'r £3.6 wedi'i ariannu a chaiff ei ddiddymu dros y ddwy flynedd nesaf. Felly, ymdrinwyd â'r taliad fel gwariant ond mewn modd sy'n lleihau'r effaith ar y balansau cyffredinol wrth beidio â gwneud unrhyw wahaniaeth i gronfeydd wrth gefn net y Cyngor.
- Nododd y Pwyllgor fod y Fantolen yn dangos bod cymhareb arian cyfredol y Cyngor bellach yn llai nag 1. Mae'r Pwyllgor yn nodi ymhellach mai strategaeth y Cyngor yw defnyddio balansau arian parod i ariannu rhan o'i wariant cyfalaf er mwyn osgoi benthyca, oherwydd bod yr enillion ar fuddsoddiad yn wael. Nododd y Pwyllgor hefyd fod balansau arian parod bellach wedi gostwng i raddau ei bod yn debygol y bydd yn rhaid i'r Cyngor fenthyca er mwyn bodloni ei anghenion gwariant. Gofynnodd y Pwyllgor am eglurhad ynghylch a yw hyn yn ddull doeth.
- Dywedodd Mr Ian Howse fod y ffyrdd y gall Cynghorau gael mynediad at arian e.e. trwy'r Bwrdd Benthyciadau Gwaith Cyhoeddus yn golygu nad yw'n anodd benthyca. Oherwydd bod cyllid ar gael yn hawdd, nid yw sut mae'r Cyngor yn dewis gwneud hynny na'r balans o sut mae'n defnyddio'r arian hynny ar gyfer cyfalaf a refeniw yn achosi pryder gormodol oherwydd bod cyllid ar gael.
- Dywedodd y Pennaeth Swyddogaeth (Adnoddau) / Adran 151 bod y Cyngor yn benthyca i ailgyflenwi'r arian a ddefnyddiwyd at ddibenion cyfalaf. Mae'r Cyngor wedi bod yn defnyddio balansau arian parod i ariannu gwariant cyfalaf oherwydd gan fod cyfraddau llog yn parhau'n isel, mae defnyddio arian parod i osgoi benthyca allanol yn cynnig gwell enillion nac arian parod wrth adneuo.

Nododd y Pwyllgor ei bod yn anodd cael darlun o berfformiad ariannol y Cyngor o'r Datganiad Cyfrifon. Gofynnodd y Pwyllgor am eglurhad a fyddai'n bosib meincodi perfformiad y Cyngor yn erbyn awdurdodau lleol eraill sydd o faint tebyg i gael gwell dealltwriaeth o'r hyn y gellid ei ddisgwyl ohono o ran perfformiad ariannol.

Dywedodd y Pennaeth Swyddogaeth (Adnoddau) a'r Swyddog Adran 151 y byddai'n anodd dod o hyd i awdurdod cymharol i allu cymharu tebyg at ei debyg, a hynny oherwydd nifer o ffactorau yn cynnwys maint, lleoliad a daearyddiaeth. Er bod cynghorau yng Nghymru yn gweithredu o fewn fframwaith deddfwriaethol a rheoleiddiol cyffredin, mae ganddynt wahanol ddulliau o ymdrin â gwahanol faterion yn dibynnu ar anghenion a blaenoriaethau lleol, e.e. allanoli gwasanaethau, cymhwyso cyflog cenedlaethol, gweithredu Arfarniadau Swyddi sy'n arwain at ganlyniadau gwahanol ym mhob cyngor. Er bod meincnodi yn cael ei wneud ar gyfer gwasanaethau unigol, yn fyd-eang mae'n broblem oherwydd ei bod hi'n anodd gwneud cymhariaeth sy'n ddigon ystyrlon i alluogi Rheolwyr i wneud newidiadau ar y sail honno.

Penderfynwyd –

- **Derbyn a nodi'r Datganiad Cyfrifon am 2017/18 ac argymhell i'r Cyngor Llawn eu derbyn.**
- **Nodi Adroddiad yr Archwiliwr Allanol ar y Datganiadau Ariannol am 2017/18.**
- **Cymeradwyo'r Datganiad Llywodraethu Blyneddol am 2017/18 a chyfeirio'r Datganiad at Arweinydd y Cyngor a'r Prif Weithredwr i'w lofnodi.**

NI CHYNYGIWYD UNRHYW GAMAU GWEITHREDU YCHWANEGOL

9. ADOLYGU CYLCH GORCHWYL Y PWYLLGOR ARCHWILIO A LLYWODRAETHU

Cyflwynwyd adroddiad y Pennaeth Archwilio a Risg yn cynnwys Cylch Gorchwyl drafft diwygiedig y Pwyllgor i'r Pwyllgor ei ystyried a'i gymeradwyo.

Adroddodd y Pennaeth Archwilio a Risg fel a ganlyn –

- Y bu nifer o ddatblygiadau arwyddocaol mewn arferion llywodraethu ac archwilio ers i Gylch Gorchwyl y Pwyllgor gael ei adolygu ddiwethaf ym mis Chwefror 2015, gan gynnwys cyflwyno'r Fframwaith Llywodraethu Da mewn Llywodraeth Leol (CIPFA / Solace, 2016).
- Bod canllawiau CIPFA yn arfer gorau ar gyfer pwyllgorau archwilio mewn awdurdodau lleol ledled y Deyrnas Unedig. Cyhoeddodd ei ganllaw newydd ym Mai, 2018 ac fe'i trafodwyd gan aelodau'r Pwyllgor hwn mewn gweithdy a gynhaliwyd 13 Mehefin 2018.
- Bod y canllawiau diwygiedig yn diweddar swyddogaethau craidd y pwyllgor archwilio mewn perthynas â llywodraethu, rheoli risg, rheolaeth fewnol ac archwilio. Mae CIPFA hefyd wedi diweddar rôl y pwyllgor archwilio mewn perthynas â gwrth-dwyll i adlewyrchu'r Côt Ymarfer ar Reoli'r Risg o Dwyll a Llygredd. Mae'r arweiniad yn parhau i ganolbwyntio llawer ar y ffactorau sy'n cefnogi gwelliant, yn eu plith y wybodaeth a'r sgiliau sy'n ofynnol ar gyfer aelodau'r pwyllgor archwilio, yn ogystal â meysydd lle gall y pwyllgor ychwanegu gwerth.
- Bod y canllawiau wedi'u cynnwys yn y cylch gorchwyl yn bennaf, ar wahân i'r gofyniad bod y Cyngor Llawn yn cymeradwyo penodi Aelodau Lleyg. Roedd y Pennaeth Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog Adran 151 yn pryderu, oherwydd amserlennu pwyllgorau, y byddai oedi wrth benodi'r Aelodau Lleyg tan gyfarfod y Cyngor Llawn hefyd yn oedi'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu gyda goblygiadau i fodloni'r dyddiad cau ar gyfer adrodd a chymeradwyo'r Datganiad Cyfrifon drafft. Felly, mae'r ddarpariaeth flaenorol bod Aelodau Lleyg yn cael eu cymeradwyo gan y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu yn parhau.
- Wrth ddatblygu'r cylch gorchwyl, cymerwyd cyfrif o reoliadau a chanllawiau penodol sy'n briodol i'r Cyngor. Ymgynghorwyd â'r Pennaeth Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog Adran 151, y Pennaeth Swyddogaeth (Busnes y Cyngor) / Swyddog Monitro

a gweddill yr Uwch-dîm Arweinyddiaeth. Ymgynghorwyd â dau Aelod Lleyg y Pwyllgor hefyd.

Penderfynwyd cymeradwyo Cylch Gorchwyl diwygiedig y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu fel y'i cyflwynwyd ac argymhell yr un peth i'r Pwyllgor Gwaith.

NI CHYNIWIWYD UNRHYW GAMAU YCHWANEGOL

10. ARCHWILIO ALLANOL: SAFBWyNT DEFNYDDWYR GWASANAETHAU – SAFON ANSAWDD TAI CYMRU – CYNGOR SIR YNYS MÔN

Cyflwynwyd adroddiad yr Archwiliwr Allanol ar ganlyniad ei adolygiad o brofiadau tenantiaid Tai Cyngor Ynys Môn mewn perthynas â chyflwyno Safon Ansawdd Tai Cymru i'r Pwyllgor ei ystyried.

Adroddodd Mr Gwilym Bury, Swyddfa Archwilio Cymru ar y prif faterion fel a ganlyn –

- Yn 2017/8, roedd Swyddfa Archwilio Cymru yn cydweithio i ddeall "safbwynt y defnyddiwr gwasanaeth" ym mhob Cyngor yng Nghymru. Dilynwyd dull gweithredu eithaf tebyg ym mhob cyngor, er y cytunwyd â phob cyngor yn unigol ynghylch beth y canolbwyntid arno a'r dull gweithredu. Yng Nghyngor Sir Ynys Môn, adolygwyd y Gwasanaeth Tai ac, yn benodol, ymgysylltiad tenantiaid â chyflawni Safon Ansawdd Tai Cymru a faint o ddewis sydd ganddynt yn rhan o hyn, a'u barn ar ansawdd y gwasanaeth y maent yn ei gael gan y Cyngor.
- I bwrpas yr adolygiad, siaradodd yr archwilwyr â sampl o 119 o denantiaid trwy arolwg carreg drws. Er nad oedd hi'n bosib siarad â phawb, roedd dwyn i mewn sampl o ddefnyddwyr gwasanaeth wedi helpu i gael gwell dealltwriaeth o'u persbectif. Yn ogystal, cynhaliwyd grŵp ffocws gyda Grŵp Llais Tenantiaid a Swyddogion Môn ac ymwelwyd â'r rhan fwyaf o stadau tai'r Cyngor.
- At ei gilydd, canfu'r adolygiad fod rhan fwyaf o denantiaid y Cyngor yr oedd yr archwilwyr yn siarad â nhw'n fodlon ag ansawdd y gwasanaeth, ond roeddent yn ymwneud llai â dylunio gwasanaethau nag a fu, ac nid yw'r Cyngor bob amser wedi gwerthuso effaith newidiadau i'r gwasanaeth. Daethpwyd i'r casgliad hwn oherwydd -
- Cyn 2015, roedd y Cyngor yn dwyn tenantiaid i mewn yn effeithiol wrth gynllunio gwasanaethau ar Safon Ansawdd Tai Cymru, ond mae cyfranogiad tenantiaid wedi gostwng ers hynny.
- Mae'r rhan fwyaf o denantiaid y Cyngor yn fodlon ag ansawdd y gwasanaeth er bod 37% o'r tenantiaid yn teimlo'u bod wedi cael problemau gyda thamprwydd a chyddwysiad yn eu cartref. Mae Swyddfa Archwilio Cymru wedi cynnal arolwg tebyg yn ystod y 12 mis diwethaf ym mhob un o'r 11 cyngor yng Nghymru oedd yn cadw eu stoc dai ac mae hwn yn un o'r canrannau uchaf o ran tenantiaid yn adrodd am broblemau gyda lleithder a chyddwysiad yn eu cartrefi.
- Gall tenantiaid gael mynediad at y gwasanaethau sydd eu hangen arnynt ond nid yw'r Cyngor bob amser wedi gwerthuso'r newidiadau y mae wedi'i wneud i gael mynediad at fodolau a safonau gwasanaeth ar gyfer tai gwarchod. Dywedodd llawer o denantiaid y tai gwarchod yr oedd yr archwilwyr yn siarad â nhw eu bod yn gwerthfawrogi'r gwasanaeth tai ac yn hapus yn eu cartrefi. Fodd bynnag, maent yn teimlo, er eu bod yn cael gwybod am newidiadau, bod lefel y gwasanaeth wedi gostwng ac na wrandewir ar eu barn bob amser. Roedd y tenantiaid y siaradwyd â nhw'n gresynu y gwnaed i ffwrdd â gwasanaeth penodol ar-y-safle y warden ac roedd rhai yn teimlo'n unig ac ynysig o'r herwydd. Mewn dau gynllun yr ymwelwyd â nhw, mae'r trefniadau ar gyfer y gwasanaeth larwm tân, lle mae wardeniaid a ddefnyddir i chwarae rôl wrth wirio ac ailsefydlu larymau, yn bryder i rai tenantiaid. Dywedwyd wrth yr archwilwyr ei bod weithiau'n cymryd dros awr i rai contractwyr allanol eu hailosod ac nad oedd sylw'n cael ei roi i'w pryderon.

O ganlyniad i ganfyddiadau'r adolygiad, gwnaed y cynigion a ganlyn ar gyfer gwelliant -

- Dylai'r Cyngor weithio gyda thenantiaid i adolygu ei ddull gweithredu wrth gynorthwyo pobl sy'n dioddef problemau â chyddwysiad a thamprwydd, a
- Dylai'r Cyngor weithio gyda thenantiaid i adolygu effaith tymor hir dirwyn gwasanaeth y warden preswyl i ben o'i gynlluniau tai gwarchod.
- Dywedodd Pennaeth y Gwasanaethau Tai fod y Gwasanaeth yn gweithio i gynnal Safon Ansawdd Tai Cymru y bu iddo ei bodloni yn 2012. Un o'r meysydd y mae'r gwasanaeth yn gweithio arno yw'r wybodaeth a gedwir mewn perthynas â methiannau derbynol h.y. tai lle nad yw elfen(nau) unigol o Safon Ansawdd Tai Cymru ar gyfer rhesymau caniatol penodol wedi'u cyflawni ond sydd, fel arall, yn cydymffurfio. Ar hyn o bryd, mae'r Gwasanaeth yn cynnal arolygiadau ar yr anheddau hynny ac maent wedi bod yn canolbwyntio ar leihau nifer y methiannau derbynol ymhlith ei stoc dai. Bwriad y Gwasanaeth y flwyddyn nesaf yw cynnal arolwg cyflawn o gyflwr y stoc fel y gall gael gwell dealltwriaeth o unrhyw feysydd lle mae angen iddo ganolbwyntio arnynt. O ran nifer y tenantiaid oedd yn pryderu am damprwydd yn eu cartrefi, nid yw 37% o'r 119 o denantiaid y siaradwyd â nhw yn nifer arbennig o uchel ac mae'n lleihau'r broblem i oddeutu 40 o denantiaid. Ffactorau ffordd o fyw e.e. mae tenantiaid nad ydynt yn gwresogi eu cartrefi neu ddim yn agor ffenestri i awyru eu cartrefi yn ystyriaeth wrth addysgu tenantiaid ar sut i ymdrin â'r mater a gwella'r broblem ac mae'r rhain yn uchel ar agenda'r Gwasanaeth. Yn yr achosion gwaethaf, gall y Gwasanaeth osod unedau dadleithio arbenigol i gael gwared â thamprwydd. Fodd bynnag, nid yw nifer y cwynion am damprwydd yn arbennig o uchel yng nghyd-destun y cwynion y mae'r Gwasanaeth yn eu derbyn.

Rhoes y Pwyllgor ystyriaeth i'r wybodaeth a gyflwynwyd a gwnaeth bwyntiau fel a ganlyn –

- Nododd y Pwyllgor fod adroddiad yr Archwiliwr Allanol yn cydnabod bod rhaglen Safon Ansawdd Tai Cymru'r Cyngor wedi llwyddo i godi ansawdd tai a bod arolwg Swyddfa Archwilio Cymru gyda thenantiaid yn dangos bod pobl, yn gyffredinol, yn fodlon iawn ag ansawdd y gwasanaeth tai; eu bod yn gwerthfawrogi'r gwasanaeth tai yn fawr a bod llawer wedi gwneud sylw ynghylch lefel uchel y gwasanaeth cwsmeriaid y mae'r rhan fwyaf o'r staff tai yn ei roi.
- Nododd y Pwyllgor fod 37% o denantiaid wedi codi pryderon ynghylch problemau gyda thamprwydd a chyddwysiad yn eu cartrefi. Nododd y Pwyllgor hefyd fod hwn yn fater cymhleth gydag achosion lluosog; a nododd ymhellach fod adroddiad yr Archwiliwr Allanol yn derbyn bod y Cyngor yn adolygu ei broses ar gyfer ymchwilio i adroddiadau am damprwydd a chyddwysiad a'r bwriad yw y bydd syrfewyr, yn y dyfodol, yn casglu mwy o wybodaeth am dai mewn cartrefi ac yn codi ymwybyddiaeth ar sut i osgoi cyddwysiad a gwneud i ffwrdd ag o drwy nifer o sianeli y mae'r Gwasanaeth yn eu defnyddio i ymgysylltu â'i denantiaid. Cadarnheir y dull gweithredu hwn gan Bennaeth y Gwasanaethau Tai.
- Nododd y Pwyllgor y sylwadau a wnaed gan lawer o denantiaid tai gwarchod y Cyngor am deimlo'n unig ac ynysig yn dilyn dirwyn i ben wasanaeth penodol ar-y-safle y warden ac roedd yn bryderus yn ei gylch. Roedd y Pwyllgor yn arbennig o bryderus ynghylch y trefniadau ar gyfer y gwasanaeth larwm tân yn y ddau gynllun tai gwarchod yr ymwelwyd â nhw oherwydd y risgiau posib sy'n deillio o'r oedi wrth ailosod larymau nawr bod y gwaith hwn yn cael ei wneud gan contractwyr allanol lle'r oedd ynghynt yn rhan o rôl y warden.
- Pwysleisiodd y Pwyllgor bwysigrwydd cynlluniau tai gwarchod y Cyngor fel rhan o'i agenda ataliol lle mae pobl hŷn a allai, fel arall, orfod mynd i ofal preswyl yn derbyn cefnogaeth briodol i fyw'n annibynnol. Tynnodd y Pwyllgor sylw at y ffaith bod angen cynnal safonau gwasanaeth er mwyn i gynlluniau tai gwarchod fod yn effeithiol.

Cadarnhaodd y Pwyllgor gynnig yr Archwiliwr Allanol y dylid asesu effaith tymor hir dirwyn i ben y gwasanaeth warden ac argymhellwyd bod y Gwasanaeth Tai yn cynnal adolygiad ôl-weithredu o ddirwyn i ben wasanaeth penodol ar-y-safle y warden yn ei gynlluniau tai gwarchod.

Dyweddodd Pennaeth y Gwasanaethau Tai fod y gwasanaeth warden, i bob pwrpas, wedi'i allanoli gyda chymorth symudol yn cael ei gomisiynu trwy'r rhaglen Cefnogi Pobl, sef un o'r penderfyniadau a wnaed gan y Cyngor wrth ddirwyn ei wasanaeth warden i ben. Felly, mae gwasanaeth symudol ar gael i unigolion y mae angen cymorth arnynt ond mae'r ddarpariaeth hon yn ymestyn y tu hwnt i denantiaid y Cyngor ac mae ar gael i berchnogion eiddo a rhai sy'n rhentu yn y sector preifat. Mae'n canolbwyntio ar anghenion unigol yn hytrach nag ar gynllun tai.

Penderfynwyd derbyn adroddiad yr Archwiliwr Allanol ar Bersbectif y Defnyddiwr Gwasanaeth mewn perthynas â Safon Ansawdd Tai Cymru yng Nghyngor Sir Ynys Môn a nodi ei gynnwys.

GWEITHREDIAD YCHWANEGOL ARFAETHEDIG – Bod y Gwasanaeth Tai yn cynnal adolygiad ôl-weithredu o ddirwyn i ben wasanaeth penodol ar-y-safle y warden yn ei gynlluniau tai gwarchod.

11. ARCHWILIO ALLANOL: ADRODDIAD GWELLA BLYNYDDOL CYNGOR SIR YNYS MÔN 2017/18

Cyflwynwyd adroddiad yr Archwiliwr Allanol oedd yn crynhoi'r gwaith archwilio ac asesu a wnaed ac yr adroddwyd arno yn ystod 2017/18 mewn perthynas â'r Cyngor, gan gynnwys y casgliadau a'r cynigion ar gyfer gwella i bob adroddiad a gyhoeddwyd, i'r Pwyllgor ei ystyried.

Cadarnhaodd Mr Gwilym Bury, Swyddfa Archwilio Cymru fod Archwiliwr Cyffredinol Cymru yn credu bod y Cyngor yn debygol o gydymffurfio â gofynion Mesur Llywodraeth Leol (2009) yn seiliedig ar y gwaith a wnaed gan Swyddfa Archwilio Cymru a rheoleiddwyr perthnasol yn 2018/19 ac yn gyfyngedig i'r gwaith hwn, mewn perthynas â gwneud trefniadau i sicrhau gwelliant parhaus. Nid oes unrhyw adolygiadau o'r Cyngor wedi'u cynnal gan Estyn nac Arolygiaeth Gofal Cymru yn ystod y cyfnod a gwmpesir gan yr adroddiad.

Penderfynwyd derbyn Adroddiad Gwella Blynyddol 2017/18 yr Archwiliwr Allanol ar gyfer Cyngor Sir Ynys Môn a nodi'r cynnwys.

NI CHYNYGIWYD UNRHYW GAMAU YCHWANEGOL

12. SIARTER ARCHWILIO MEWNOL

Cyflwynwyd adroddiad y Pennaeth Archwilio a Risg yn cynnwys Siarter Archwilio Mewnol wedi'i ddiweddarau i'r Pwyllgor ei ystyried a'i gymeradwyo.

Dyweddodd y Pennaeth Archwilio a Risg y cynhaliwyd adolygiad i sicrhau bod priodoldeb parhaus y Siarter Archwilio wedi nodi'r ddau fân newid a ganlyn, er nad yw'n amser cael adolygiad ffurfiol llawn tan fis Ebrill 2020.

- Bwled gyntaf paragraff 10 - cynnwys Aelodau Lleyg yn unol â'r statws cyfartal a roddwyd i Aelodau Lleyg yng Nghylch Gorchwyl cyffredol y Pwyllgor.
- Paragraff 11 - cywiro gwall yn nyddiad y rheoliadau a'i newid ar gyfer deddfwriaeth newydd fel y manylir yn yr adroddiad.

Penderfynwyd cymeradwyo'r gwelliannau i'r Siarter Archwilio Mewnol fel y'i cyflwynwyd.

NI CHYNIGIWDYD UNRHYW GAMAU YCHWANEGOL

13. BLAENRAGLEN WAITH

Cyflwynwyd Rhaglen Waith y Pwyllgor iddo ei hadolygu a rhoi sylwadau arni.

Dywedodd y Pennaeth Archwilio a Risg y byddai Rhaglen Waith y Pwyllgor yn debygol o ehangu o ganlyniad i'r newidiadau i Gylch Gorchwyl y Pwyllgor oedd yn golygu y byddai hefyd yn newid yn y dyfodol.

Penderfynwyd derbyn y Rhaglen Waith i'r Dyfodol fel y'i cyflwynwyd heb ei diwygio.

NI CHYNIGIWDYD UNRHYW GAMAU YCHWANEGOL

14. GWAHARDD Y WASG A'R CYHOEDD

“O dan Adran 100 (A) (4) Deddf Llywodraeth Leol 1972, gwahardd y Wasg a'r cyhoedd o'r cyfarfod yn ystod y drafodaeth ar yr eitem ganlynol ar y sail y gall olygu datgelu gwybodaeth eithriedig fel y'i diffinnir yn Atodlen 12A o'r Ddeddf honno ac yn y Prawf Budd y Cyhoedd amgaeedig.”

15. Y GOFRESTR RISG GORFFORAETHOL

Cyflwynwyd adroddiad y Pennaeth Archwilio a Risg oedd yn cynnwys y Gofrestr Risg Gorfforaethol ddiwygiedig, i'r Pwyllgor ei ystyried.

Adroddodd y Rheolwr Risg ac Yswiriant bod yr Uwch-dîm Arweinyddiaeth wedi adolygu'r Gofrestr Risg Gorfforaethol 10 Medi, 2018 ac fe'i diweddarwyd i adlewyrchu eu sylwadau a'u barn yn y cyfarfod hwnnw. Ers cyflwyno'r Gofrestr Risg Gorfforaethol i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu diwethaf, cafodd y feddalwedd 4Risk ei chaffael fel ffordd o wella gwaith cofnodi a monitro risgiau ledled y Cyngor. Mae symud i'r system 4Risk wedi arwain at newidiadau i gyfeiriadau risg rhai risgiau.

Tynnodd y Swyddog sylw at y newidiadau yn y Gofrestr a ddiweddarwyd, fel a ganlyn –

- Mae Risg YM35 wedi'i thynnu oddi ar y Gofrestr ar y sail bod y risg wedi dod i'r wyneb a chaiff bellach ei hystyried yn broblem yn hytrach na risg.
- Mae perygl pum risg (YM20, YM23, YM26, YM29 ac YM33) wedi'i ostwng oherwydd bod y tebygolrwydd y byddant yn digwydd a / neu debygolrwydd eu heffaith wedi lleihau.
- Mae dwy risg newydd (YM38 ac YM39) wedi'u hychwanegu at y Gofrestr.
- Y risgiau coch uchaf i'r Cyngor yw'r tair risg a nodir ym mharagraff 12 yr adroddiad.

Rhoes y Pwyllgor ystyriaeth i'r wybodaeth a gyflwynwyd a gwnaeth bwyntiau fel a ganlyn -

- Nododd y Pwyllgor y caiff Risg YM11 ei dosbarthu fel C1 o ran risg gynhenid, ac nad yw cyflwyno rheolaethau risg wedi cael unrhyw effaith ar statws risg weddilliol YM11 sydd heb ei newid yn C1. Nododd y Pwyllgor ymhellach y gallai gweithredu'r rheolaethau risg fod wedi disgwyl arwain at israddio statws risg weddilliol YM11.

Eglurodd y Rheolwr Risg ac Yswiriant fod YM11 yn risg y mae rheolaethau ar waith ar ei chyfer a phe na fyddent wedi'u rhoi ar waith byddai'n debygol o olygu y byddai'n rhaid uwchraddio lefel y risg gynhenid.

- Nododd y Pwyllgor y gallai defnyddio cyfuniad o llythrennau a rhifolion i ddsbarthu risgiau fod yn ddryslud.

Rhodddwyd gwybod i'r Pwyllgor bod y meini prawf ar gyfer dynodi risgiau wedi'u cymeradwyo gan yr Uwch-dîm Arweinyddiaeth, sydd o'r farn bod modd cyfleu'r un pryd y tebygolrwydd o risg yn dod i'r wyneb, a hynny trwy ddefnyddio llythrennau a rhifolion (llythyren - gydag A yn dynodi'r tebygolrwydd uchaf) yn ogystal â'r effaith os bydd (rhif - gyda 1 yn dynodi'r effaith fwyaf).

Penderfynwyd nodi cynnwys yr adroddiad a bod y Pwyllgor yn sicrhau bod y risgiau i nodau ac amcanion y Cyngor yn cael eu cydnabod a'u rheoli gan yr Uwch-dîm Arweinyddiaeth.

NI CHYNGIWIYD UNRHYW GAMAU GWEITHREDU YCHWANEGOL

**Y Cyngorydd Peter Rogers
Cadeirydd**